
РОЗДІЛ XIV. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ

УДК 339.543:339.5:004:342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.3.48>

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ЗЕД В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

Барановська В.М.,

кандидат юридичних наук, доцент МОН,
професор кафедри господарського та трудового права
Міжрегіональної академії управління персоналом
ORCID 0000-0003-0185-8539

Барановська В.М. Гарантії захисту прав суб'єктів ЗЕД в умовах цифровізації митних процедур.

У сучасних умовах цифрової трансформації державного управління зовнішньоекономічна діяльність набуває нових рис, що пов'язані не лише з технологічними змінами, але й з потребою належного правового регулювання. Зовнішньоекономічна діяльність є однією з найдинамічніших сфер взаємодії бізнесу та держави, а митне адміністрування – ключовою інституцією, через яку здійснюється реалізація прав та обов'язків її учасників. Перехід до електронного документообігу, автоматизованих рішень і цифрових платформ істотно змінює механізми взаємодії між суб'єктами ЗЕД та митними органами.

Цифровізація митних процедур створює численні переваги для бізнесу: пришвидшення митного оформлення, зменшення витрат, мінімізація корупційних ризиків, підвищення прозорості рішень. Сучасні електронні системи, що застосовуються в Україні, покликані забезпечити безперервність процедур, доступність сервісів, а також формалізацію взаємовідносин у цифровому середовищі. Проте поряд із цими позитивними змінами виникають і нові правові виклики, пов'язані з технічною вразливістю IT-систем, обмеженою прозорістю алгоритмів автоматичного прийняття рішень, проблемами оскарження рішень, які не мають паперового вираження, а також ризиками нерівного доступу до цифрових інструментів з боку різних учасників ринку.

Додаткову складність становить ситуація, коли інноваційні підходи до регулювання істотно випереджають зміни в нормативно-правовій базі. Внаслідок цього електронні формати не завжди мають належне юридичне підкріплення, що створює правову невизначеність у ключових питаннях: обсяг прав суб'єкта у цифровому середовищі, межі відповідальності держави у разі технічних збоїв, можливість ефективного захисту інтересів при роботі автоматизованих систем управління ризиками.

Цифровізація суттєво трансформує правові умови ведення зовнішньоекономічної діяльності. Вона відкриває нові можливості, але водночас вимагає глибокого переосмислення традиційних механізмів захисту прав суб'єктів ЗЕД, адаптації правового інструментарію до умов електронної взаємодії та підвищення стійкості систем митного контролю в умовах цифрового середовища.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД), цифровізація, митні процедури, гарантії прав, електронне декларування, автоматизоване оформлення, система управління ризиками, митне законодавство, інформаційна безпека, адміністративне оскарження, блокчейн, електронне середовище, публічне адміністрування, правовий захист.

Baranovskaya V.M. Guarantees for the protection of the rights of foreign economic activity entities in the context of the digitalisation of customs procedures.

In the current context of digital transformation of public administration, foreign economic activity is taking on new features related not only to technological changes but also to the need for proper legal regulation. Foreign economic activity is one of the most dynamic areas of interaction between business and the state, and customs administration is a key institution through which the rights and obligations of its participants are implemented. The transition to electronic document management, automated solutions and digital platforms is significantly changing the mechanisms of interaction between foreign economic activity entities and customs authorities.

The digitisation of customs procedures creates numerous advantages for business: faster customs clearance, reduced costs, minimised corruption risks, and increased transparency of decisions. The modern electronic systems used in Ukraine are designed to ensure the continuity of procedures, the accessibility of services, and the formalisation of relationships in the digital environment. However, along with these positive changes, new legal challenges arise related to the technical vulnerability of IT systems, limited transparency of automated decision-making algorithms, problems with appealing decisions that are not expressed in paper form, and risks of unequal access to digital tools by different market participants.

An additional complication arises when innovative approaches to regulation significantly outpace changes in the regulatory framework. As a result, electronic formats do not always have adequate legal support, which creates legal uncertainty on key issues: the scope of rights of entities in the digital environment, the limits of state responsibility in the event of technical failures, and the possibility of effective protection of interests when automated risk management systems are in operation.

Digitalisation is significantly transforming the legal conditions for conducting foreign economic activity. It opens up new opportunities, but at the same time requires a profound rethinking of traditional mechanisms for protecting the rights of foreign economic entities, adapting legal instruments to the conditions of electronic interaction, and increasing the resilience of customs control systems in the digital environment.

Key words: foreign economic activity (FEA), digitalisation, customs procedures, guarantees of rights, electronic declaration, automated processing, risk management system, customs legislation, information security, administrative appeal, blockchain, electronic environment, public administration, legal protection.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації державного управління, питання належного забезпечення прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності набуває особливої актуальності. Цифровізація митних процедур – необхідна умова для спрощення торгівлі, підвищення прозорості та зниження корупційних ризиків, водночас створює низку нових викликів у сфері правового регулювання та гарантування прав. Попри наявність у національному законодавстві визначених механізмів захисту прав суб'єктів ЗЕД, їх ефективність значною мірою залежить від рівня технічної надійності цифрових систем, алгоритмічної прозорості, захищеності персональних і комерційних даних, а також відсутності нормативних прогалин. Особливого значення набуває питання балансу між автоматизацією митного контролю та реалізацією фундаментальних прав суб'єктів ЗЕД, на своєчасне оформлення, доступ до інформації, представництво та ефективне оскарження рішень. У зв'язку з цим постає необхідність комплексного дослідження гарантій захисту прав учасників зовнішньоекономічної діяльності в умовах цифровізації митних процедур як ключового напрямку формування правової визначеності у сфері міжнародної торгівлі.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз правових гарантій захисту прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах цифровізації митних процедур, з'ясування переваг і ризиків цифрової трансформації митного адміністрування, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення ефективної реалізації прав суб'єктів ЗЕД у цифровому середовищі.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності та цифровізації митних процедур привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Водночас комплексного аналізу проблем, що виникають у сфері реалізації прав суб'єктів ЗЕД в умовах цифровізації митних процедур, з урахуванням новітніх інструментів (електронне декларування, блокчейн, автоматизовані системи управління ризиками), наразі бракує. Це зумовлює актуальність подальшого наукового осмислення зазначеної теми.

Виклад основного матеріалу. В Україні правовий режим зовнішньоекономічної діяльності побудований на принципах свободи підприємництва, рівності суб'єктів різних форм власності та невтручання державних органів, окрім випадків, передбачених законом. Базовим актом є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [15], який закріплює право суб'єктів ЗЕД здійснювати будь-які види зовнішньоекономічних операцій, що прямо не заборонені законами України, на засадах рівності і законності. Держава гарантує невтручання у діяльність суб'єктів ЗЕД, за винятком випадків захисту державних інтересів, безпеки або виконання міжнародних зобов'язань. Таким чином, на законодавчому рівні встановлено загальні права суб'єктів ЗЕД: укладати зовнішньоекономічні договори, вибирати партнерів, відкривати представництва за кордоном, одержувати необхідну інформацію від органів влади тощо. Одночасно визначено і обов'язки - дотримуватися вимог митного, валютного та іншого законодавства, не порушувати прав та інтересів інших осіб тощо. Баланс прав і обов'язків у цій сфері має забезпечувати правову визначеність і прогнозованість для учасників ЗЕД.

Ключове значення для гарантування прав суб'єктів ЗЕД при переміщенні товарів через кордон має Митний кодекс України (МКУ) [10]. МКУ спрямований, серед іншого, на забезпечення дотримання прав та обов'язків всіх учасників митних правовідносин – як митних органів, так і суб'єктів ЗЕД та громадян. Кодекс встановлює прозорі процедури митного контролю та оформлення, визначає права осіб, що переміщують товари, та механізми їх захисту. Зокрема, в МКУ закріплено право на оскарження дій, рішень або бездіяльності митниці: «Будь-яка особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів до митного органу вищого рівня або до суду, якщо вважає, що такими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси, створено перешкоди для їх реалізації або на неї незаконно покладено будь-які обов'язки.». Це фундаментальна гарантія, що дозволяє суб'єкту ЗЕД захистити свої права у разі конфлікту з митним органом. Оскаржувати можна адміністративно (до вищого органу Держмитслужби) та/або в судовому порядку; при цьому неподача відповіді митницею на скаргу у встановлений строк теж розглядається як бездіяльність, що може бути предметом оскарження. МКУ (глава 4) детально регулює процедури подання та розгляду скарг, строки та наслідки оскарження, забезпечуючи реалізацію конституційного права на правовий захист (ст. 55 Конституції України [9] гарантує право кожного на оскарження в суді рішень органів влади).

Окрім права на оскарження, митне законодавство містить й інші важливі гарантії прав суб'єктів ЗЕД. Серед них: право на інформацію (митні органи зобов'язані завчасно публікувати нормативні акти, правила та ставки митних платежів - забезпечення прозорості регулювання відповідає ст. X ГАТТ [5] та Угоді СОТ про спрощення процедур торгівлі [16]), право на своєчасне митне оформлення, а також право на представництво. Так, суб'єкт ЗЕД може здійснювати митні формальності самостійно або через уповноваженого митного брокера (представника) – це право прямо закріплене в МКУ, що дозволяє особам обирати найбільш зручний спосіб взаємодії з митницею. Для ефективної реалізації права на митне оформлення закон встановлює чіткі строки процедур: за загальним правилом митне оформлення має бути завершено протягом 4 робочих годин з моменту подання митної декларації та всіх необхідних документів та пред'явлення товарів митниці. Перевищення цього строку допускається лише у виняткових випадках (наприклад, потреба в додатковій перевірці чи експертизі - такі випадки перелічені в ч. 2 ст. 255 МКУ). Якщо ж митний орган не завершив оформлення і не прийняв рішення (наприклад, про відмову) у відведений час, це вважається протиправною бездіяльністю, що може бути оскаржена суб'єктом ЗЕД. Отже, законодавство захищає імпортерів та експортерів від умисного затягування або безпідставного гальмування оформлення, стимулюючи оперативність роботи митниці.

В контексті цифровізації варто згадати і норми законів, що опосередковано впливають на захист прав в електронному середовищі. Це, зокрема, Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [12] (регулює використання електронного підпису, який є ключовим для електронного декларування), Закон «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [13], а також «Про звернення громадян» [14] – останній встановлює загальний порядок подання скарг громадянами, що застосовується і до оскарження митних рішень у частині не врегульованій МКУ. Всі ці нормативні акти утворюють базис, на якому будується система гарантій прав учасників ЗЕД.

Протягом останніх років Державна митна служба України реалізує масштабну програму цифрової трансформації, метою якої є перехід від паперових, ручних процесів до сучасних автоматизованих систем митного оформлення та контролю. Ця програма відома під назвою «e-Митниця» і включає комплекс проєктів [8], узгоджених із Європейським мульти-річним стратегічним планом e-Customs (MASP-C) [2]. Зусилля спрямовані на створення єдиного інформаційного середовища, де обмін даними між бізнесом і митницею, а також між різними державними органами, відбувається в електронній формі та в реальному часі. Серед ключових ініціатив цифровізації митниці в Україні можна виділити такі:

1. Електронне декларування та «єдине вікно». Подання митних декларацій в електронній формі запроваджено в Україні ще в 2011-2012 рр., але спершу воно існувало паралельно з паперовим. Наразі переважна більшість експортно-імпортних декларацій подається онлайн через розроблені програмні засоби. З 2016 р. запущено національний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» [7], покликаний інтегрувати обмін інформацією між митницею та іншими контролюючими службами (санітарними, екологічними тощо). Єдине вікно дозволяє імпортерам та експортерам подати всі необхідні документи в одному місці та відстежувати проходження контролю онлайн. Це зменшує бюрократичне навантаження на суб'єктів ЗЕД і підвищує прозорість, адже кожен крок оформлення фіксується в системі, а бізнес може своєчасно дізнатися про рішення або затримки. Уряд відзначав, що запровадження «єдиного вікна» з 2016 року стало інструментом проти зловживань і прискорило митні процедури. Для суб'єктів ЗЕД така цифрова послуга фактич-

но є реалізацією їхнього права на інформацію та на своєчасний випуск товарів, оскільки усуває непрозорі проміжні ланки.

2. Нова електронна система «ЄМитниця 2.0». Останнім часом багато уваги приділяється створенню цілісної IT-системи митниці нового покоління. В інформаційному просторі назва «ЄМитниця 2.0» асоціюється з модернізованою електронною системою декларування та митного оформлення, що включає новітні технології, зокрема блокчейн. Як відзначають експерти, запровадження «ЄМитниця 2.0» з використанням блокчейн-технологій вже розпочалося у 2025 р [11]. Система автоматизує подання декларацій, розрахунок належних платежів та перевірку документів, що значно скорочує час оформлення та мінімізує ризик помилок. Блокчейн використовується для підвищення надійності та незмінності даних: записи про операції в розподіленому реєстрі унеможливають їх несанкціоноване коригування, що є стримуючим фактором для корупції і забезпечує додатковий рівень довіри до електронної системи. Хоча повний перехід на блокчейн у митниці ще на стадії тестування, перші кроки вже зроблено. Зокрема, українська митниця у 2020 р. приєдналася в тестовому режимі до міжнародної блокчейн-платформи TradeLens для відстеження переміщення морських контейнерних вантажів [6]. Це дозволило отримувати інформацію про вантаж і документи ще до його прибуття, що підвищує прозорість логістики та ефективність ризик-менеджменту. Блокчейн-платформи забезпечують всім учасникам ланцюга поставок (відправнику, перевізнику, митниці, отримувачу) спільний доступ до даних, зменшуючи ризики шахрайства чи необґрунтованих затримок. Для суб'єктів ЗЕД участь України в таких системах означає кращий захист їх вантажів і інформації, а також швидше проходження митниці завдяки завчасному аналізу даних.

3. Автоматизована система управління ризиками (АСУР). Цей компонент є невід'ємною частиною цифрової митниці. Автоматизований аналіз ризиків впроваджено в Україні відповідно до міжнародних стандартів ВМО і вимог Угоди СОТ. Система ризик-менеджменту працює на основі електронних профілів ризику: при надходженні електронної декларації програма автоматично оцінює її за заданими критеріями і визначає, чи потрібен огляд товару або додаткова перевірка документів. Якщо ризик низький – товар випускається митницею без додаткового втручання, фактично митник лише контролює коректність автоматичних дій. За високого рівня ризику система генерує інструкцію провести огляд або запит додаткових відомостей. Таким чином, «чесний» бізнес отримує пришвидшене оформлення, а потенційно ризикові операції відслідковуються ретельніше. Для суб'єктів ЗЕД це двояко: з одного боку, добросовісні імпортери/експортери відчувають переваги (менше зупинок вантажів, менше суб'єктивного втручання інспекторів), з іншого, якщо система помилково визначить відправлення як ризиковане, компанія може зіткнутися з додатковими перевітками. Важливо, що профілі ризику в Україні, як і всюди, є інформацією з обмеженим доступом, їх деталізація не розголошується, щоб уникнути обходу. Проте загальні результати роботи АСУР позитивні: за даними Держмитслужби, цифровізація процедур через використання аналізу великих даних дозволяє знизити рівень корупції та підвищити загальну ефективність контролю. У 2025 р. повідомлялося, що система автоматизованого аналізу ризиків визначає «проблемні» товари ще на етапі оформлення декларації, і митниця приділяє їм підвищену увагу [17].

4. Інтеграція з міжнародними IT-системами та стандартами ЄС. Україна активними темпами впроваджує європейські митні IT-рішення у рамках підготовки до членства в ЄС. Уже діє спільний транзит за процедурою NCTS (New Computerised Transit System) – з 2022 р. Україна приєдналася до Конвенції про спільний транзит, що дозволило здійснювати транзитні перевезення за єдиним електронним документом спільно з країнами Європи. Також ведеться підключення до системи обміну попередньою інформацією про вантажі ICS2 (Import Control System 2) та до європейського централізованого сервісу митних рішень CDS [1]. Електронна система митних рішень (Customs Decision System) дозволить українським суб'єктам ЗЕД подавати заявки на отримання митних дозволів (наприклад, авторизацій спеціальних спрощень) в електронному вигляді, як це роблять європейські компанії [3]. Крім того, Україна оновлює національну класифікацію товарів і митний тариф відповідно до європейського, впроваджує електронні сервіси для бізнесу (електронний кабінет, API для перевірки статусу декларацій тощо). Усі ці заходи спрямовані на те, щоб процес взаємодії з митницею для суб'єкта ЗЕД став максимально зручним, швидким і прозорим – буквально «у кілька кліків» на комп'ютері або смартфоні. Впровадження принципу «paperless» (безпаперової торгівлі) відповідає як євростандартам, так і глобальним показникам індексу ефективності торгівлі. Так, за даними ООН, станом на 2021–2023 рр. Україна імплементувала понад 85% загальних заходів спрощення торгівлі, включаючи 100% показників по прозорості та 96% – по формальностях (зокрема, повністю реалізовано електронне/автоматизоване оформлення митних декларацій, можливість попереднього подання документів, електронна оплата митних платежів тощо) [4].

Отже, українська митниця стрімко модернізується, впроваджуючи цифрові технології на всіх етапах – від подання декларації до контролю вантажу на кордоні. Для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності це означає принципово нові умови роботи: мінімізується особистий контакт з інспектором (більшість операцій здійснюється дистанційно), зменшуються часові витрати (багато рішень приймаються системою за лічені хвилини), знижується простір для суб'єктивних зловживань. Проте поряд з очевидними перевагами цифровізації, про які йтиметься далі, постають і нові виклики для захисту прав цих суб'єктів. Чи не породжують автоматизовані алгоритми ризик порушення прав? Як забезпечити надійність електронних сервісів і хто несе відповідальність за їх збої?

Цифровізація митних процедур істотно трансформує умови реалізації прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. З одного боку, вона сприяє підвищенню ефективності адміністрування та спрощує доступ до адміністративних послуг. Завдяки автоматизації значно скорочується час митного оформлення: сучасні електронні системи дозволяють здійснювати процедури протягом хвилин, що є суттєвим досягненням порівняно з багатоденним оформленням у паперовій формі. Цей ефект вже демонструють країни на кшталт Сінгапуру та Естонії, а Україна активно наближається до аналогічного рівня. Паралельно цифрові рішення забезпечують прозорість та передбачуваність: системи фіксують всі дії посадових осіб, дозволяючи суб'єктам ЗЕД відслідковувати етапи оформлення в режимі реального часу, що запобігає безпідставним затримкам та втратам інформації.

Зменшення людського чинника у процесі ухвалення рішень водночас знижує ризики корупційних зловживань. Перехід до електронної форми спілкування фактично усуває передумови для неформального втручання в процес, сприяючи утвердженню рівних умов ведення ЗЕД. Цифрова митниця також виконує сервісну функцію, пропонуючи бізнесу інструменти для самостійного розрахунку платежів, перевірки кодів товарів тощо, що підвищує доступність інформації і зміцнює довіру до інституцій.

Втім, ці переваги супроводжуються новими викликами. Передусім йдеться про вразливість до технічних збоїв: у разі порушення функціонування ІТ-систем може бути паралізована діяльність митниці на значній території, що несе ризики порушення строків оформлення та завдання збитків суб'єктам ЗЕД. Наразі в Україні відсутній правовий механізм відшкодування втрат у таких ситуаціях, як і регламент дій на випадок аварійного переходу до резервних каналів. Крім того, питання кібербезпеки виходить на перший план, адже митні системи обробляють конфіденційну комерційну інформацію, яка у разі витоку може завдати суттєвої шкоди підприємствам. Законодавство України потребує уточнення щодо відповідальності державних органів у разі таких інцидентів.

Додаткову складність становить проблема алгоритмічної прозорості: автоматизовані рішення (наприклад, затримка товару через ризик-профіль) не завжди супроводжуються чіткими поясненнями, що ускладнює можливість їх оскарження. Хоча формально чинне законодавство дозволяє апеляцію рішень митних органів, на практиці відсутність письмового акту або аргументації системи може ставити бізнес у невизначене становище. Також цифровізація висуває підвищені вимоги до технічної підготовленості самих учасників ЗЕД. Для малих підприємств використання складних електронних систем може бути ускладненим, що створює ризик нерівного доступу до митних послуг.

Окремо варто звернути увагу на нормативні прогалини. Незважаючи на внесені зміни до законодавства, досі існують випадки, коли електронні документи потребують підтвердження у паперовій формі, що суперечить концепції безпаперового середовища. Відставання регуляторної бази щодо використання інноваційних технологій, таких як блокчейн, смарт-контракти чи електронні пломби, також становить виклик для правової визначеності.

Висновки. Отже, українське законодавство у сфері зовнішньоекономічної діяльності закріплює широкі гарантії прав суб'єктів ЗЕД, включаючи право на інформацію, своєчасне митне оформлення, представництво та оскарження рішень митних органів. Ці гарантії доповнюються поступовою цифровізацією митних процедур, що сприяє прозорості, ефективності та зниженню корупційних ризиків. Утім, цифрова трансформація супроводжується новими викликами: технічними збоями, загрозами кібербезпеці, недостатньою прозорістю алгоритмів та нормативними прогалинами. Для забезпечення належного захисту прав учасників ЗЕД необхідне системне вдосконалення законодавства, розбудова стійкої цифрової інфраструктури та впровадження ефективних механізмів відповідальності у випадках порушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. CDS – Customs Decisions System. European Commission. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/online-services/online-services-and-databases-customs/cds-customs-decisions-system_en.
2. Ioulianou M. Що таке електронна митниця та які її переваги? EU4Digital. 2020. URL: <https://eufordigital.eu/uk/e-card/what-is-the-cross-border-etrade-pilot-which-countries-are-involved>

- and-what-exactly-does-it-do-can-we-expect-its-benefits-to-be-replicated-across-all-countries-in-the-coming-years.
3. The customs status system has become digital and more business-friendly. Estonian Tax and Customs Board. 2024. URL: <https://www.emta.ee/en/news/customs-status-system-has-become-digital-and-more-business-friendly>.
  4. Trade Facilitation and Paperless Trade in Ukraine. UN Global Survey on Digital and Sustainable Trade Facilitation. URL: <https://www.untfsurvey.org/economy?id=UKR>.
  5. Генеральна угода з тарифів і торгівлі COT від 30.10.1947. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text.
  6. Держмитслужба приєдналася у тестовому режимі до блокчейн-платформи TradeLens. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/derzhmitsluzhba-priiednalasia-u-testovomu-rezhimi-do-blokchein-platformi-tradelens-83>.
  7. Єдине вікно для міжнародної торгівлі. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/the_only_window_for_international_trade-472.
  8. Загнати митницю у «цифру». Як е-митниця має допомогти Україні вступити до ЄС? Еспресо. 2024. URL: <https://espresso.tv/poyasnuemo-zagnati-mitnitsyu-u-tsifru-yak-e-mitnitsya-mae-dopomogti-ukraini-vstupiti-do-es>.
  9. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
  10. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
  11. Митні правила та розмитнення товарів з Китаю в Україну в 2025 році. Укр-Китай Комунікейшн. 2025. URL: <https://ukr-china.com/publikaciyi/mytni-pravyta-ta-rozmytnennia-tovariv-z-kytaiu>.
  12. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.
  13. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>.
  14. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
  15. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.
  16. Протокол про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі. Угода про спрощення процедур торгівлі від 27.11.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_053#n17.
  17. Українська митниця демонструє стабільність і розвиток навіть під час війни. 7eminar.ua. URL: <https://7eminar.ua/news/13544-ukrayinska-mitnitsya-demonstruje-stabilnist-i-rozvitok-navit-pid-cas-viini>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 5.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026